

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Disputatæ Dicuntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

9 De actibus pertinentibus ad omnes hominis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

interpretari debemus. Vnde & Deut. 27. dicitur. Si difficile, & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris, & iudicium intra portas tuas videris verba variari, venies ad sacerdotes, & ad iudicem, quareseq; ab eis, & facies quodcumque dixerint: sed si ambiguum oriatur post concordem iudicium determinationem magis standum est sententiæ iudicium duplici ratione. Primo quidem, quia iudices sollicitius discutientes negotium, plenus possunt percipere veritatem, etiam si sint minus periti, quam alij qui perfunctorie constituuntur, & extraordinarie. Secundo, quia hoc esset in magnum nocentum utilitatis communis status hominum, si sententiæ non staretur, sed quilibet pro suo libito vellet sententiæ calumniam ingerere, quia sic litigia essent interminabilia: & ideo in tali casu magis est standum sententiæ iudicium, nisi forte sit per appellationem suspensa.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XV.

Virum prælatus possit committere curam ecclesie suo consanguineo idoneo.

22. q. 63. ar. 2. ad 2. 3. & ar. & ad 3. & q. 185. ar. 3.

CIRCA quantum sic proceditur. Videtur quod prælatus ecclesie non possit ecclesie curam committere suo consanguineo quamvis idoneo, postposito meliori. Pater enim suæ filia quærit sponsum quam magis potest idoneum, & sponsus suæ sponsæ quærit fidelissimum custodem pro posse: sed maior prælatus ad ecclesiam sibi subiectam comparatur, vel sicut pater ad filiam, vel sicut sponsus ad sponsam. ergo debet ei de persona idonea providere, quantum ad melius potest.

¶ 2 Prælatus Ioannes euangelista maxime fuit idoneus, & tamen quia consanguineus Christi erat secundum carnem, prætulit ei Petrum in regimine ecclesie. ergo etiam prælatus si habeat consanguineum æque idoneum, non debet ei providere in ecclesia magis, quam alij æque idoneo. multo ergo minus si sit minus idoneus.

SED CONTRA est, quod secundum ordinem rectum charitatis homo plus debet diligere sibi magis coniunctos: sed his quos magis ex charitate diligimus, etiam magis debemus providere, vnde eorum meritum crescat. Cui ergo ex bona dispensatione ecclesie crescat meritum bene administrantis, videtur quod prælatus magis debeat suis, quam extraneis providere etiam si sint minus idonei.

RESPON. Dicendum, quod aliter est dicendum de consanguineo prælati æque idoneo, & aliter de minus idoneo. Si enim sit æque idoneus, potest prælati suum consanguineum præferre, nisi forte ex hoc scandalum oriatur, vel aliqui exinde malum exemplum accipiant, ut probabiliter præsumi possit, quod alij prælati hoc exemplo inducantur ad dandum suis consanguineis etiam minus dignis: & hoc ideo, quia ex quo nihil deperit utilitati ecclesie cum æque idoneo provideretur, licet circa huiusmodi provisionem etiam amor naturali satisfacere, qui non est contrarius charitati, sed magis charitate informatur. & hoc significatur Gen. 48. Vbi Pharaon dixit ad Ioseph de fratribus suis. Si nostri in eis viros industrios, constitue eos magistros pecorum meorum. Si vero sit minus idoneus consanguineus prælati, non debet eum præferre ad curam ecclesie postposito meliori duplici ratione. Primo quidem, quia hoc videtur esse contra fidelitatem, quam in bono dispensatore dominus requirit. Non enim faceret fideliter negotium alicuius domini, qui posset rem eius

F meliorare, si hoc prætermitteret ut suis consanguineis satisfaceret. Secundo, quia hoc videtur ad personarum acceptionem pertinere, quæ consistit in hoc quod aliquis accipit pro causa conditionem personæ quæ non facit ad negotium, sicut si aliquis daret sententiam pro aliquo, quia dives est, & non quia iustitiam habet, quæ est conditio faciens ad negotium. Esse autem consanguineum, non est aliqua conditio pertinet ad curam ecclesie, quæ non obtinetur iure sanguinis, sed diuino munere. Esset autem conditio faciens ad negotium circa dispensationem patrimonialium bonorum: vnde si episcopus de patrimonialibus bonis magis provideat suo consanguineo minus idoneo, non est acceptio personarum: sed si ratione consanguinitatis ei provideat in patrimonio crucifixi, non caret vitio personarum acceptionis, quam Augustinus dicit in ecclesiasticis gradibus dispensandis, exponens illud quod habetur Iacobi 2. Nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi. Hieronymus etiam dicit, & habetur 8. q. 1. Extraneus ex alia tribu a Moyse eligitur, ut signaret principatum in populo non sanguini deferendum esse, sed vitæ, ac nunc cernimus plurimos hanc rem beneficio facere, ut non quarant eos in ecclesia columnas eligere, quos plus cognoscant ecclesie prodesse, sed quos vel ipsi amant, vel quorum sunt obsequijs delinunt.

QUESTIO XI.

DEINDE quaeritur est de actibus, qui possunt ad omnes homines pertinere.

¶ Et primo. De actibus pertinentibus ad vim intellectuum.

¶ Secundo, De actibus pertinentibus ad vim appetitivam.

¶ Circa primum quaerita sunt tria.

¶ Primo. Vtrum possit aliquis sine peccato appetere scire scientias magicas.

¶ Secundo, Vtrum enuntiabile quod semel est verum, semper sit verum.

¶ Tertio, Vtrum Magister determinando quaestiones theologicas, magis debeat uti ratione, vel auctoritate.

ARTICVLVS XVI.

Virum homo sine peccato possit appetere scire scientias magicas.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur quod homo sine peccato possit appetere scire scientias magicas. Non enim est peccatum appetere illud, per quod ponitur intellectus hominis in optimo: sed per quamlibet scientiam ponitur intellectus hominis in optimo, quia verum est bonum intellectus, ut dicitur in 6. Ethicorum. Scientia autem verum est, ergo hoc potest licite appetere, scire quamcumque scientiam, & ita sine peccato potest homo appetere scire scientias magicas.

SED CONTRA. Prohibitio non est nisi de illicito: sed scientiæ magicæ sunt prohibita: ergo illicitum est appetere eas scire.

RESPON. Dicendum, quod actus humanus potest dici dupliciter. Vno modo ex genere: alio modo ex circumstantia. Ex genere quidem esse actus bonus ex eo quod actus cadit supra debitam materiam, debita autem

autem materia appetitus est bonum, unde appetere quodcumque bonum, est bonum in genere: omnis autem scientia, siue quacumque cognitio bonum aliquid est, alioquin Deus cui nihil mali inest, non haberet omnem scientiam tam bonorum, quam malorum: unde appetere quacumque scientiam, vel notitiam quarumcumque rerum siue bonarum, siue malarum, est bonum in genere: sed tamen secundum diuersas circumstantias additas potest esse bonum, vel malum, & præcipue hæc diuersificantur secundum intentionem finis. Nam si aliquis appetat scire scientias magicas, ut eis etiam utatur, est malum. Si autem appetat eas scire ut eas confutet & reprobet, sic est bonum & licitum. Similiter etiam ex conditione personæ potest hoc diuersificari, vel etiam ex modo appetendi. Si enim sic aliquis appetat scire huiusmodi scientias, ut earum notitiam præferat alijs viliioribus rebus, inordinatus est appetitus: & similiter si sit talis persona, ad quam non pertineat hoc scire, inordinate hoc appetit.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod omnis scientia ponit intellectum in aliquo sui bono, quia omne verum est quoddam bonum intellectus: sed non omnis scientia ponit intellectum in sui optimo, sed illa sola quæ est circa primam veritatem. Nec etiã verum est quod magicae artes sint scientiæ, sed potius sunt quædam fallaciæ demonum.

AD SECUNDUM dicendum, quod huiusmodi artes sunt prohibita quantum ad suum usum. Si vero prohiberetur alicui etiam earum studium propter periculum utendi, tunc esset malum, quia prohibitu.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum enuntiabile semel verum, sit semper verum.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur quod non oporteat enuntiabile quod semel est verum, semper futurum esse verum. Si enim hoc esset verum in alijs enuntiabilibus, pari ratione hoc esset verum in enuntiabilibus de futuro: sed in istis hoc non est verum, quia ut Philosophus dicit in 2. de Generatione. Futurus quis incedere, non incedet. Ergo non oportet enuntiabile quod semel est verum, semper esse futurum verum.

¶ 2. Præterea. Si partes sunt eadem, & totum est idem: sed partes enuntiabilis sunt prædicatum, & subiectum, & compositio. ergo idem est enuntiabile existente eodem prædicato, & subiecto, & compositione: sed taliter existente eodem enuntiabili contingit quod sit quandoque verum, & quandoque falsum, sicut hoc enuntiabile, Sortem sedere, est verum eo sedente, & falsum eo non sedente, secundum illud Philosophi in Perihæro. Ex eo quod res est, uel non est, oratio est uera, uel falsa. ergo enuntiabile quod semel est verum, non propter hoc semper est uerum.

SED CONTRA. Ita enuntiabilia, Sortem currere, & Sortem cucurrisse, & Sortem fore cursurum, non differunt, nisi secundum diuersam connotationem ipsius sed diuersa connotatione non tollit identitatem nominis, idem enim nomen dicitur esse per omnes casus & in singulari, & in plurali numero. ergo et prædicata tria enuntiabilia sunt idem enuntiabilia: sed si unum horum semel sit uerum, semper oportet quod aliquod eorum sit uerum, quia si semel est uerum quod Sortes currit, prius erat uerum quod Sortes curret, & postea erit uerum quod Sortes cucurrit. ergo si enuntiabile aliquod semel est uerum, semper erit uerum.

A RESPON. Dicendum, quod huius dubitationis vis in hoc consistit, ut sciatur utrum sit idem enuntiabile, quod est de præsentibus, præteritis, & futuris. Si enim hoc verum sit, consequens erit, quod enuntiabile, quod semel est verum, semper erit verum, licet forte hoc dubitationem aliquam habere possit circa enuntiabilia de futuro contingenti, sed hoc est altioris inquisitionis. Si uero sint diuersa enuntiabilia de præsentibus, præteritis, & futuris (est autem idem enuntiabile, quod est de præsentibus quæ literumque res se habeat) manifestum est, quod idem enuntiabile quandoque est uerum, quandoque falsum, secundum quod Philosophus dicit in perihæro. Quod eadem oratio, & opinio quandoque est uera, quandoque falsa. Ad cuius euidentiã sciendum est, quod secundum Philosophum in 1. perihæro, tria quadam per ordinem inueniuntur. Nam uoces sunt signa intellectus, intellectus autem sunt rerum similitudines, manifestum est autem, quod unitas uocis significatiuæ, uel diuersitas non dependet ex unitate, uel diuersitate rei significatiuæ, alioquin non esset aliquod nomen æquiuocum. Secundum hoc enim si sint diuersæ res, essent diuersa nomina, & non idem nomen. Dependet ergo unitas, uel diuersitas uocis significatiuæ, siue complexæ, siue incomplexæ ex unitate, uel diuersitate uocis, uel intellectus, quorum unum, sci licet uox, est signum, & non signatum tantum, intellectus autem signum, & signatum, sicut & res.

B Potest ergo nomen, uel enuntiabile esse aliud, & aliud, uel propter diuersitatem uocis tantum, sicut est in synonymis, in quibus est diuersa uox, sed idem significatum omnino: uel etiam cum diuersitate uocis potest esse diuersitas intellectuum, siue propter diuersitatem rei intellectæ, siue propter diuersitatem modi intelligendi: & hoc contingit quandoque est diuersitas connotationis, quæ consequitur diuersum modum intelligendi unam, & eandem rem, & præcipue hoc apparet in tempore, quod per se commiscetur operationi intellectus humani componentis, & diuidentis, ut dicitur in 3. de anima. Et ideo dicitur quod non est idem enuntiabile, Sortem sedere, & sortem sedisse, uel sedurum esse: sed Sortem sedere est idem enuntiabile, quia est eadem uox, & idem modus significandi: & ideo patet, quod idem enuntiabile potest quandoque esse uerum, quandoque falsum.

Unde duo prima concedimus. AD TERTIUM dicendum, quod diuersitas connotationis tollit nominis identitatem, in tantum quod obliqui, secundum Philosophum, non sunt nomina, sunt tamen unum nomen non simpliciter, sed in quantum conueniunt in uno ordine declinationis.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum determinationes theologice debeant fieri autoritate, uel ratione.

CIRCA tertium sic proceditur. Videtur quod magister determinans quæstiones theologicas magis debeat uti autoritatibus, quam rationibus, quia in qualibet scientia quæstiones optime determinantur per prima principia illius scientiæ: sed prima principia scientiæ theologice sunt articuli fidei, qui nobis per autoritates innotescunt. ergo maxime quæstiones theologice sunt determinandæ per autoritates.

SED CONTRA est, quod dicitur ad Timotheum. Ut sit potens exhortari in doctrina sana, & con- Quodlib. S. Tho. D 3 tradicen-

1. 2. q. 14. ar. 2. ad 3. & 1. dicitur ar. 2. q. 4.

Contra gentes lib. 1. ca. 8. & 9.

tradicientes reuincere: sed contradicentes melius reuincuntur rationibus, quam auctoritatibus. ergo magis oportet determinare quaestiones per rationes, quam per auctoritates.

RESPON. Dicendum, quod quilibet actus exequendus est secundum, quod conuenit ad suum finem. Disputatio autem ad duplicem finem potest ordinari. Quaedam enim disputatio ordinatur ad remouendum dubitationem an ita sit, & in tali disputatione theologica maxime utendum est auctoritatibus, quas recipiunt illi, cum quibus disputatur, puta, si cum Iudaeis disputetur, oportet inducere auctoritates veteris testamenti. Si cum Manichaeis, qui uetus testamentum respuunt, oportet uti solum auctoritatibus noui testamenti. Si autem cum schismaticis, qui recipiunt uetus, & nouum testamentum, non autem doctrinam sanctorum nostrorum, sicut sunt Graeci, oportet cum eis disputare ex auctoritatibus noui, uel ueteris testamenti, & illorum doctorum, quos ipsi recipiunt. Si autem nullam auctoritatem recipiunt, oportet ad eos conuincendos ad rationes naturales configere. Quaedam uero disputatio est magistralis in scholis non ad remouendum errorem, sed ad instruendum auditores, ut inducantur ad intellectum ueritatis quam intendit, & tunc oportet rationibus inniti inuestigantibus ueritatis radicem, & facientibus scire quomodo sit uerum, quod dicitur: alioquin si nudis auctoritatibus magister quaestionem determinet, certificabitur quidem auditor, quod ita est, sed nihil scientiae, uel intellectus acquirat, sed uacuuus abscedet.

Et per haec patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO X.

DEINDE quaesitum est de rebus pertinentibus ad uim appetitiuam.

¶ Et primo, De bonis.

¶ Secundo, De malis.

¶ Circa primum quaeruntur duo de martyrio.

¶ Primo, Vtrum aliquis absque perfecta charitate possit se ad martyrium offerre.

¶ Secundo, Vtrum sustinere martyrium pro Christo sit in precepto.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum aliquis absque perfecta charitate se possit martyrio offerre.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur quod aliquis absque perfecta charitate possit se martyrio offerre, quia super illud Psal. 113. Ideo dilexi mandata tua super aurum, & topazion, dicit glo. quod minima charitas plus diligit Dei legem, quam miliaria auri, & argenti, & eadem ratione, quam omnia temporalia: sed id quod minus diligimus, exponimus pro eo, quod magis diligimus. ergo & omnia temporalia, & etiam propriam uitam potest exponere pro Christo, qui habet minimam charitatem.

SED CONTRA. Si aliquis absque perfecta charitate potest se offerre martyrio, ergo pari ratione poterit martyrium sustinere absque charitate perfecta: sed hoc uidetur esse falsum, secundum illud Ioan. 13. Maiorem charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis. ergo aliquis absque cha-

4. dist. 49. q. 3.
5. ar. 3. q. 2.
ad 7. & 22. q.
12. 4. o. de
martyrio.

ritate perfecta non potest se ad martyrium offerre.

RESPON. Dicendum, quod in operibus uirtutum duo sunt attendenda, scilicet id quod fit, & modus faciendi. Contingit autem idem factum, quod fit secundum aliquam perfectam uirtutem, fieri etiam non solum ab habente paruum uirtutem, sed etiam non habente uirtutem, sicut aliquis habens iustitiam potest facere aliquod opus iustum. Sed si attendamus ad modum faciendi, ille qui non habet uirtutem, non potest operari, sicut ille qui habet: nec ille qui habet paruum, sicut ille qui habet magnam, qui operatur faciliter, & prompte, & delectabiliter, quod non ita facit ille qui caret uirtute, uel qui paruum habet. Sic ergo dicendum est, quod hoc opus, quod est offerre se martyrio, uel etiam martyrium sustinere, potest facere non solum charitas perfecta, sed etiam imperfecta, & quod plus est etiam ille qui caret charitate, secundum illud Apostoli 1. ad Corinth. 13. Si tradidero corpus meum ut ardeam, charitatem autem non habeam &c. Sed charitas perfecta hoc facit prompte, & delectabiliter, sicut patet de Laurentio, & Vincentio, qui in tormentis hilaritatem ostenderunt, hoc autem non potest facere charitas imperfecta, uel etiam ille qui charitate caret.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XX.

Vtrum pati martyrium propter Christum sit in precepto.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur quod pati martyrium propter Christum non sit in precepto. Minus enim uidetur quod homo det sua, quam quod proprium corpus ponat, ut dicit Greg. in illa Homil. Ego sum pastor bonus: sed dimittere omnia sua propter Christum non cadit sub precepto, sed sub consilio. ergo etiam exponere corpus suum martyrio non cadit sub precepto.

SED CONTRA est, quod August. dicit 13. de ciui. Dei. Cum dictum est homini, Morieris, si peccaueris, non dicitur martyri, Morere, ne pecces: sed illud quod oportet nos facere ne peccemus, cadit sub precepto. ergo mors martyrii cadit sub precepto.

RESPON. Dicendum, quod aliquid cadit sub precepto dupliciter. Vno modo absolute: alio modo secundum animi preparationem. Quia enim preceptum importat rationem debiti, illud absolute cadit sub precepto, quod est debitum propter aliquod praexistens, sicut preceptum de honoratione parentum, uel de amando Deum. Sed quandoque contingit, quod id quod facit aliquid esse debitum, nondum praecessit, sed potest occurrere. Unde hoc cadit sub precepto non absolute, sed secundum preparationem animi, ita scilicet ut homo habeat animum paratum ad faciendum illud, quod debitum redditur ex aliqua causa occurrente: & hoc modo exponit August. illa Domini precepta, quae ponuntur Matth. 5. Si quis percussit te in unam maxillam, prebe ei & aliam, quia scilicet si opus esset, & hoc exigeret salus aliorum, homo debet esse paratus ad hoc faciendum, & per hunc modum sustinere martyrium propter Christum, cadit sub precepto, quia scilicet homo debet habere animum ita paratum ut prius permitteret se occidi, quam Christum negaret, uel mortaliter peccaret. Et sic est relinquere bona propria cadit sub precepto, quia debet esse paratus animus Christiani magis sustinere rapinam bonorum suorum, quam Christum

D. 177.
41.